

Колб О.Г., професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

**ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ - ПРІОРИТЕТНИЙ
В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ІНШИХ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Як зазначено в ч.2 ст. 19 Конституції України, всі органи державної влади та їх посадові особи мають діяти у спосіб та на підставах, визначених у Конституції та законах України [1]. Аналогічні положення з цього приводу визначені у п. 14 ст. 92

Конституції України, відповідно до якої виключно законами України визначається діяльність у тому числі органів внутрішніх справ (далі - ОВС), одним із структурним підрозділів яких є національна поліція України [2]. Виходячи з цього, можна визнати, що принцип законності є пріоритетним у діяльності всіх правоохоронних органів України, включаючи поліцію.

У науці під законністю розуміють комплексне (принцип, метод, режим) соціально-правове явище, що характеризує організацію і функціонування суспільства і держави на правових засадах [3, с. 445], під принципами законності - відправні засади, незаперечні засадничі вимоги, які лежать в основі формування норм права і ставляться до перевірки учасників правових відносин. При цьому, як вірно у зв'язку з цим зробила висновок О.Ф. Скакун, принцип законності розкривають її сутність як режиму суспільно- політичного життя в демократичній правовій державі [3, с. 448]. До таких вона, зокрема відносила наступні принципи:

а) верховенство закону щодо всіх правових актів; б) загальність законності; в) єдність розуміння і застосування законів на всій території їх дії; г) недопустимість протиставлення законності і діяльності; г) невідворотності відповідальності за правопорушення [3, с. 448-449].

Як показало вивчення на сьогодні досить ще нетривалої історії національної поліції України, її діяльність не в повній мірі відповідає принципам законності, мова про які велась вище. Зокрема, нерідко у роботі посадових осіб поліції законність протиставляється доцільності, що в кінцевому результаті негативно відображається на стані правопорядку в Україні. Так, відомим є факт, коли на вулицях м. Києва у червні 2015 року несли службу дорожньо-патрульні наряди майбутньої міліції, у той час, коли Закон України Про Національну поліцію України ще не набув чинності тобто фактично діяльність цих підрозділів ОВС у зазначений період носила фактично незаконний характер, позаяк у даному випадку на перший план була поставлена суб'єктивна доцільність, основним носієм якої стало політичне керівництво України.

Хибність такої позиції полягає у тому, що попри всі суб'єктивні ставлення до закону, необхідність точного і неухильного виконання правових розпоряджень, як зауважили М.В. Корельський та В.Д. Перевалов, завжди обумовлена

презумпцією доцільності чинного закону [4, с. 445]. При цьому, не можна відкидати закон, не виконувати його, керуючись міркуваннями життєвої діяльності (місцевої, індивідуальної та ін.), тому що такі міркування враховуються в законі [3, с. 449]. Більш того, у співвідношенні законності та доцільності має завжди спрацьовувати наступний підхід: допоки закони не відмінено або не видозмінено у виді змін і доповнень, він є доцільним, а не навпаки, як думають та керуються у своїх діях певні суб'єкти правових відносин, а саме - доцільними є не закон, а діяльність по створенню та напрацюванню нових законів та ігноруванню тих, які перші мають замінити. Як приклад, можна сьогодні назвати поведінку деяких народних депутатів у судах (хуліганські дії; образа; насильство щодо учасників кримінального провадження тощо), а також інших високо посадовців в системі органів державної влади України. Не залишаються осторонь й поліцейські підрозділи, зокрема дорожньо-патрульної служби, які до рішення суду та всупереч вимог ст. 62 Конституції України, оприлюднюють в засобах масової інформації (ЗМІ) факти затримання громадян за порушення Правил дорожнього руху; осіб, які вчиняли спроби отримання неправомірної вигоди та вчинення інших злочинів і правопорушень.

Це дорога в нікуди, це шлях до беззаконня та обережної дії - бумерангу злочинності у відповідь на дії правоохоронців.

У правовій державі, орієнтир на побудову якої Україна визначила, в ст. 1 Конституції України, а Європейський Союз, членом якої має вона стати й наша держава, - у відповідних конвенціях, директивах, резолюціях тощо - закони самі володіють вищою суспільною діяльністю. При цьому діяльність закону означає необхідність вибору суворо в межах закону найоптимальніших (таких, що відповідають цілям і завданням суспільства) варіантів здійснення правотворчої діяльності і діяльності з реалізації права [3, с. 449].

Недавня історія України у складі СРСР, а також історія сучасних демократичних держав (ФРН, Республіки Польща, Республіки Іспанія та ін.) показала, що в умовах дії революційної доцільності (фашизму, екстремізму, сепаратизму тощо), а не законності програють усі: 1) пересічні громадяни, бо порушуються їх невід'ємні та прикладні права і законні інтереси;

2) нації і національності, бо здійснюється їх геноцид (голодомор); 3) суспільство в цілому, бо підриваються основи його організації та управління; 4) держава, бо на кон ставиться її незалежність, самостійність та взагалі її існування.

Отже, законною діяльністю правоохоронних органів, включаючи поліцію України можна визнати таку правову атмосферу, в якій панують ідеї права, гуманізму, справедливості, свободи і відповідальності; особа захищена від сваволі влади, і суспільства - від анархії, хаосу, безладдя і насильства [3, с. 448].

Список використаних джерел

1. Конституція України: із змінами [офіційний текст]. - Х.: Право, 2012. - 60 с.
2. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 № 580-УТТТ// Офіційний вісник України. - 2015. - № 63. - Ст. 2075.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. - Х.: Консум, 2001. - 656 с.
4. Теория государства и права / Под. ред. М.В. Корельского и В.Д. Первалова. - М.: Юрист, 1997 - 728 с.